

CIRCULAIR BOUWEN

in gesprek met Madaster

Circulair bouwen... ..een belangrijke ontwikkeling in bouwend Nederland. Zo kunnen grote stappen worden gezet, want de bouwsector is verantwoordelijk voor veruit het meeste afval in alle bedrijfstakken. Betekent dit dat er bij nieuwbouw, nu en in de toekomst, veelal bestaande materialen worden (her)gebruikt uit andere gebouwen? Of worden juist veel nieuwe hernieuwbare producten toegepast? En is circulair bouwen niet veel makkelijker toe te passen bij nieuwbouw dan bij renovatie? We vroegen het Eva Starmans (adviseur circulair bouwen & aanbesteden C2C ExpoLAB) en Yvette Govaart (urban producer COUP).

Jullie bouwen beiden aan de circulaire economie. Hoe doen jullie dit?

Govaart geeft aan dat dit begint bij het zoveel mogelijk gebruik maken van wat er al is. Dit komt ook tot uiting in de vele herbestemmingstrajecten waar COUP bij betrokken is. Govaart: "We worden er blij van dat we in staat zijn een kerk een nieuwe functie te geven, waardoor de duurzame instandhouding haalbaar wordt, een fort te gebruiken en openbaar toegankelijk te maken, waardoor de samenleving kan genieten van dit erfgoed." Een ander voorbeeld is BlueCity. Govaart: "Het voormalig Tropicana in Rotterdam transformeren we tot een circulaire voorbeeldstad. Dit doen we niet alleen vanuit

Yvette Govaart

een ideologische overtuiging, maar ook omdat we het mooi vinden om de verschillende lagen van een gebouw zichtbaar te maken en zo een verhaal te vertellen. Dat leidt tot rijkdom en kwaliteit. Dat we dat zoveel mogelijk doen met her te gebruiken en hergebruikt materiaal is voor ons vanzelfsprekend."

Starmans geeft aan dat C2C ExpoLAB zich primair focust op circulair bouwen en -inkopen en hierbij de lat zo hoog mogelijk probeert te leggen binnen de vastgestelde kaders (budget, planning, kwaliteit). Starmans licht toe: "Naast het adviseren in de praktische toepassing van circulariteit in projecten, werken we ook aan het beantwoorden van kennisvragen om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Denk daarbij aan het onderwerp financiële restwaarde van materialen of het thema circulair & gezond bouwen."

Eva Starmans

Wat is de definitie van een circulair gebouw?

Govaart en Starmans zijn het erover eens dat een circulair gebouw vooral een waardevolle verzameling van materiaal is, dat op een zodanige manier is opgeslagen, dat het verwordt tot een comfortabel en kwalitatief gebouw, en op termijn, wanneer de ruimte vraag verandert, makkelijk kan worden hergebruikt. Fit for future use. "En waar", zo voegt Starmans toe, "ook aandacht is voor gezondheid en samenwerkingsvormen met nieuwe verdienmodellen." Volgens Govaart heeft een circulair gebouw bovendien een energetisch optimaal systeem, dat idealiter energie opwekt voor haar eigen gebruikers en haar omgeving.

Welk (bouw)project is een mooi

voorbeeld van toepassing van circulaire uitgangspunten?

Starmans geeft aan dat de realisatie van Stads kantoor Venlo een belangrijk vliegwiel voor nieuwe circulaire ontwikkelingen was bij C2C ExpoLAB. Een ander mooi voorbeeld komt uit de gemeente Someren. Starmans: "Via een Ecodepot-regeling stimuleert gemeente Someren particuliere woningbezitters om circulair te bouwen. Dit heeft niet alleen geleid tot de eerste woningen met circulaire toepassingen. Ook de woningbouwcorporatie werkt momenteel aan de eerste 16 circulaire huurwoningen. De geselecteerde aannemer op zijn beurt, benut de opgedane kennis in Someren inmiddels ook in andere projecten. Deze kruisbestuiving laat zien: beginnen is belangrijker dan perfect zijn."

Govaart onderstreept dit en geeft aan dat er veel projecten zijn die tot de verbeelding spreken. Zoals het eerder genoemde BlueCity, maar bijvoorbeeld ook Green House in Utrecht. Govaart: "Bij Green House wordt het gebruik zoveel mogelijk as a service vormgegeven, er bestaat geen afval en er wordt zo weinig mogelijk gebruik gemaakt van elektriciteit in de keuken."

Focus op het bestaande bouwpatrimonium ligt voor de hand bij circulair bouwen. Niet alleen om tonnen afval uit te sparen, maar ook om nieuwe en belastende grondstoffenextractie te vermijden. Een recente tno studie wijst echter uit dat er te weinig bestaande materialen beschikbaar komen om aan de hergebruik-vraag te kunnen voldoen. Hoe lossen we dit op?

Door ook nieuwe materialen te gebruiken, zo concluderen Govaart en Starmans. Maar niet zonder heel kieskeurig te zijn. Starmans: "Nieuwe materialen zijn nodig. Belangrijk is juist dan te kiezen voor materialen die herbruikbaar zijn, zodat toekomstig afval wordt voorkomen. Dit zijn materialen waarvan de samenstelling bekend is, deels zijn hergebruikt, na het einde van de gebruiksduur herbruikbaar zijn en die geen toxische stoffen bevatten." Het is volgens Govaart bij de ontwikkeling van nieuwe materialen vooral belangrijk om de meest optimale keuze te maken in ontwerp-,

ontwikkel- en bouwprocessen. Naast de acceptatie dat onze omgeving niet per se hoeft te bestaan uit gloednieuw materiaal. Govaart: “We moeten ons realiseren dat de wereld ook zeer comfortabel kan zijn met goed ontworpen hergebruikt materiaal. Niet alleen aan de aanbodkant moet de bouwsector om, ook aan de vraagkant bij opdrachtgevers en gebruikers moeten we ons realiseren wat we nu eigenlijk verwachten en eisen en welke impact dat heeft op onze leefomgeving.”

Hoe wordt inzichtelijk waar welke materialen en producten zich voor hergebruik bevinden en/of vrijkomen binnen een bepaalde termijn?

Govaart geeft aan dat het momenteel vooral een kwestie is van alles en iedereen nabellen, platforms afzoeken en linkjes leggen bij slopers om voldoende geschikt materiaal op tijd te vinden voor een bouwproject. In de toekomst ziet Govaart een veel grotere, cruciale rol voor Madaster en het materialenpaspoort weggelegd, mits ook de overheid haar verantwoordelijkheid neemt.

Govaart: “In Madaster kunnen alle gebouw informatie en materiaaleigenschappen worden gekoppeld. Daarmee ontstaat een gigantisch materiaal database op basis waarvan bouwers en architecten kunnen ontwerpen met het materiaal dat (bijna) beschikbaar komt. Op het moment dat gebouweigenaren een gebouw willen demonteren of aanpassen zou dat zichtbaar moeten worden in het systeem. Dit vraagt ook om een vaste waarderingsmethode van materiaal om opportunisme ten aanzien van de verwachting van beschikbaarheid tegen te gaan. De overheid dient hier een steviger rol in te nemen, zowel faciliterend als sturend.”

Vraagt de toepassing van veel nieuwe hernieuwbare producten bij circulair bouwen niet weer om ongewenste, milieubelastende embodied energy (de energie die gepaard gaat met de productie van alle bouwmaterialen in een gebouw)?

Volgens Govaart is dit zeer afhankelijk van zowel het materiaal als van de eisen waar een gebouw aan moet voldoen: “Soms ontkom je er niet aan om hoog embodied energy materiaal

te gebruiken als de eisen daar om vragen. De crux is om over voldoende materiaalkennis te beschikken om hier goed afgewogen beslissingen in te maken.”

Is circulair bouwen makkelijker toe te passen bij nieuwbouw dan bij renovatie?

Volgens Starmans verschilt de aanpak niet veel van elkaar en biedt zowel nieuwbouw als renovatie kansen op dit vlak. De bouw van sportcomplex Egerbos is hier een mooi voorbeeld van. Starmans legt uit: “Eén sporthal is behouden en circulair gerenoveerd; een andere is gesloopt en circulair gebouwd. Bestaande materialen uit de bestaande situatie zijn deels hergebruikt. De tribunes zijn bijvoorbeeld de oude plafonds. In de nieuwe sportzaal zijn juist veel circulaire materialen toegepast, die bij einde gebruik weer hergebruikt kunnen worden.” Govaart voegt toe dat de toepassing van circulair bouwen bij renovatie vaak wel om meer maatwerk vraagt. Daar komt bij dat de prestatie van het bestaande in combinatie met het nieuw toegevoegde circulaire materiaal moeilijker te voorspellen is. Govaart: “Dit vraagt om een zekere vorm van experiment, zowel voor de gebruikers, de opdrachtgever als het bevoegd gezag.”

Welke principes van circulair bouwen zijn moeilijker toe te passen bij renovatie?

Volgens Starmans is vooral de detaillering een aandachtspunt om te voorkomen dat toekomstige wijzigingen mogelijk blijven en materialen hergebruikt kunnen worden en dus afval voorkomen wordt. Govaart voegt toe: “Wanneer iets nieuws moet worden aangesloten op een bestaand bouw/constructie systeem, vaak met andere bouwbesluiteisen, veronderstelt dat bijna altijd passtukken en suboptimale afmetingen. Meer maatwerk, en dus geld.”

Wat is nodig willen we circulair bouwen tot de standaard maken in Nederland?

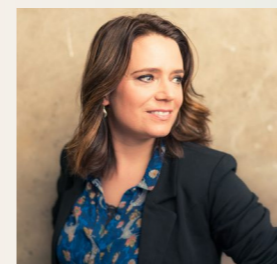
Om te beginnen een belastingsverschuiving volgens Govaart: “Dat is echt noodzakelijk. Minder belasting op arbeid en meer belasting op nieuw materiaal (ex-tax beweging). Daarnaast moet de overheid een veel actievere rol spelen in het aansporen van de bouwsector

en het in kaart te brengen van waar we staan in onze route naar een circulair Nederland 2050.” Govaart benadrukt daarnaast dat het ambachtsschap veel meer omarmd moet worden: “Professionals moeten worden opgeleid met veel meer materiaalkennis. Creativiteit in het zien van mogelijkheden om te ontwerpen met bestaand materiaal is key.”

Starmans en Govaart onderstrepen dat we ons als maatschappij veel bewuster moeten worden van de impact van onze keuzes; zowel als gebruiker van gebouwen en openbare ruimten, producten en services, maar ook als bouwprofessionals. Govaart: “Hoe raar is het eigenlijk dat we gewend zijn materiaal uit een catalogus te bestellen wat dan vervolgens van de andere kant van de wereld onze kant op wordt verscheept, waarvan we bovendien geen enkel besef hebben van de impact op onze leefomgeving, wat vervolgens zelfs goedkoper en veel makkelijker en sneller is toe te passen, dan materiaal uit de buurt? Kennis over de totale Life Cycle Analysis van materiaal is onontbeerlijk.” Circulariteit meer betrekken in aanbestedingen of als basisvertrekpunt inzetten voor nieuwe ontwikkelingen maakt volgens Starmans ook een verschil. Ze zijn het erover eens dat een houding van can do noodzakelijk is; niet een project managen vanuit het minimaliseren van risico's (huidige stijl), maar durven loslaten en een integrale afweging maken op basis van tijd, geld, kwaliteit én duurzaamheid. Waarbij alle partijen die ambitie onderschrijven en op dagelijkse basis nastreven. “Want”, zo voegt Starmans toe, “Beginnen is belangrijker dan perfect zijn, om samen te bouwen aan een circulair morgen.”

Meer weten?

Neem contact op met Yvette!

Yvette@coup-group.com

06 - 41 71 47 87

Bron artikel:
www.madaster.nl